

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2023

Hällestad 34:1, fornlämning L1989:8988

ANLÄGGANDE AV POOL

Lunds kommun
Skåne län

SKÅNE
ARKEOLOGI

Skånearkeologi
Rapport 2023:9

Per Sarnäs

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2023

Hällestad 34:1, fornlämning L1989:8988

ANLÄGGANDE AV POOL

Lunds kommun
Skåne län

Skånearkeologi AB

Per Sarnäs

Midgårdsgatan 3

216 19 Malmö

Tel: 0708-82 78 16

E-post: info@skanearkeologi.se

Webb: www.skanearkeologi.se

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2023

Hällestad 34:1, fornlämning L1989:8988

Anläggande av pool

Lunds kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Rapport 2023:9

Författare: Per Sarnäs

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: Schaktning

Kartor: © Lantmäteriet/Metria ordernr 5110428

© Skånearkeologi 2023

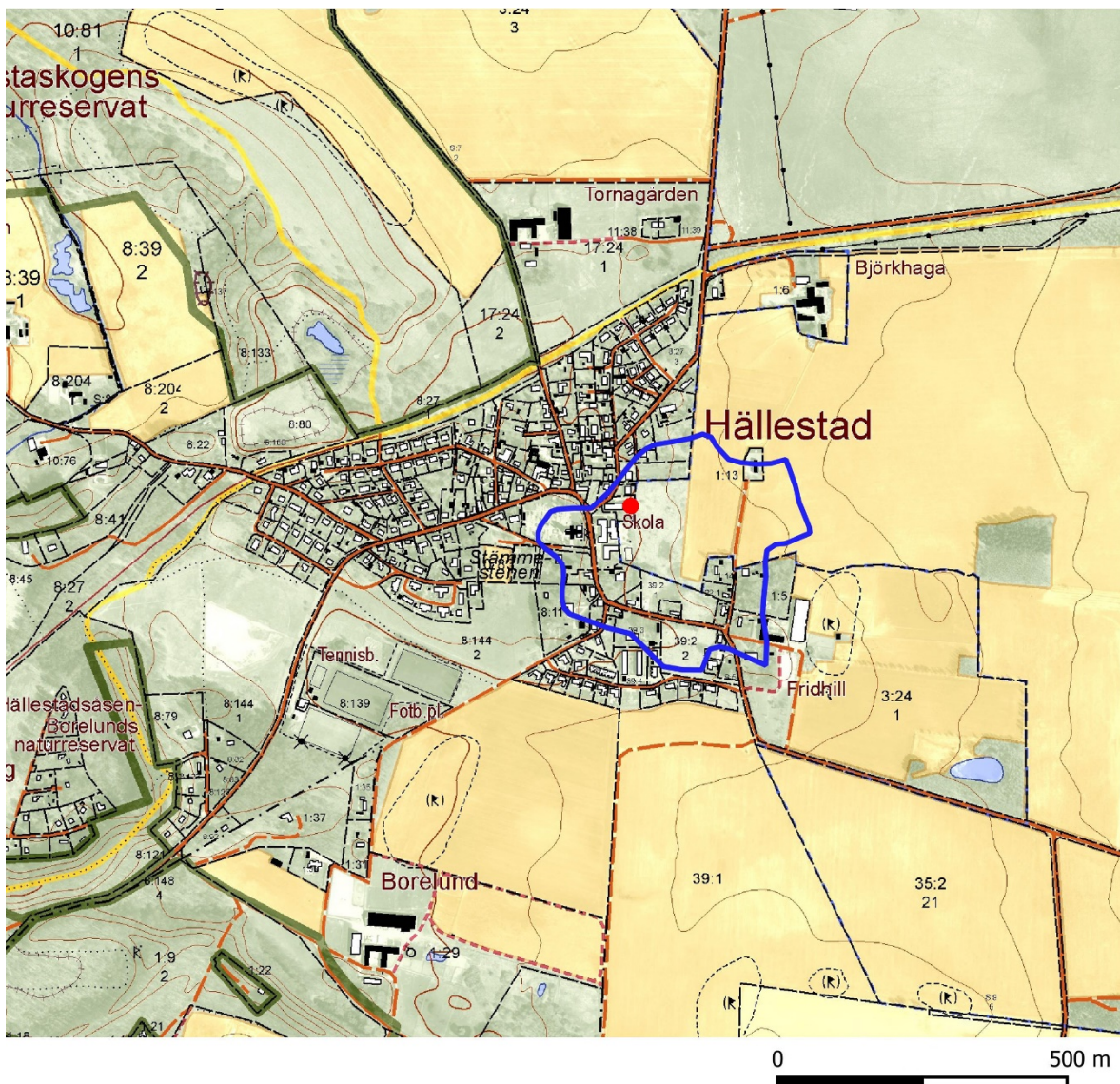
Innehåll

Inledning	5
Syfte och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat	6
Referenser	8
Tekniska och administrativa uppgifter	8

Figur 1. Karta över Skåne med Lunds kommun markerat med blått.

Figur 2. Fastighetskartan över Hällestad. Undersökningsområdet är markerat med röd prick. Fornlämning L1989:8988 är markerad med blå linje.
©Lantmäteriet

Inledning

Med anledning av att Anders och Maria Lundahl planerade anlägga en pool inom fastigheten Hällestad 34:1, som ligger inom Hällestads historiska och medeltida bytomt (fornlämning L1989:8988), beslutade länsstyrelsen Skåne om en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning.

Syfte och metod

Syftet med undersökningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen.

Schaktningen för poolen följdes och anläggningar och schakt mättes in med en RTK-GNSS. Anläggningar och lager undersöktes med metalldetektor.

Topografi och fornlämningsmiljö

Hällestad ligger i ett kuperat och delvis skogbevuxet jordbrukslandskap.

Äldsta skriftliga källa är från 1501 och skrivs då Helligsta. Förleden är antingen ett mansnamn Hælghi eller en sammansättning av helig och -sted. Efterleden är stad med betydelsen plats eller ställe (Hallberg 2016). Fornlämningens utsträckning baserar sig på en karta från 1758 (Fornsök).

Undersökningsytan ligger i en östsluttning och fastigheten liksom intilliggande fastigheter har terrasserat sina tomter så det är svårt att tolka den ursprungliga topografin.

Inom bytomten har ett fåtal arkeologiska undersökningar genomförts. Ca 40 m sydväst om undersökningsområdet genomfördes en arkeologisk förundersökning 1995 inom fastigheten Hällestad 6:6 med anledning av uppförandet av en skola. Vid undersökningen påträffades endast eftermedeltida lämningar varför inga vidare undersökningar förordades (Hellerström 1996). I södra delen av bytomten inom fastigheten Hällestad 39:2 genomfördes en arkeologisk förundersökning 2006. Förundersökningen berörde fem gårdslägen enligt de historiska kartorna men endast inom två av gårdslägena framkom lämningar som daterades till senmedeltid (Lenntorp 2006). År 2021 genomfördes en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning i sydvästra utkanten av bytomten varvid inga lämningar framkom som kunde knytas till byn (Billström 2022).

Figur 3. En av mynningskärnorna av östersjökeramik (LUHM 33 248:1). Skala 1:1.

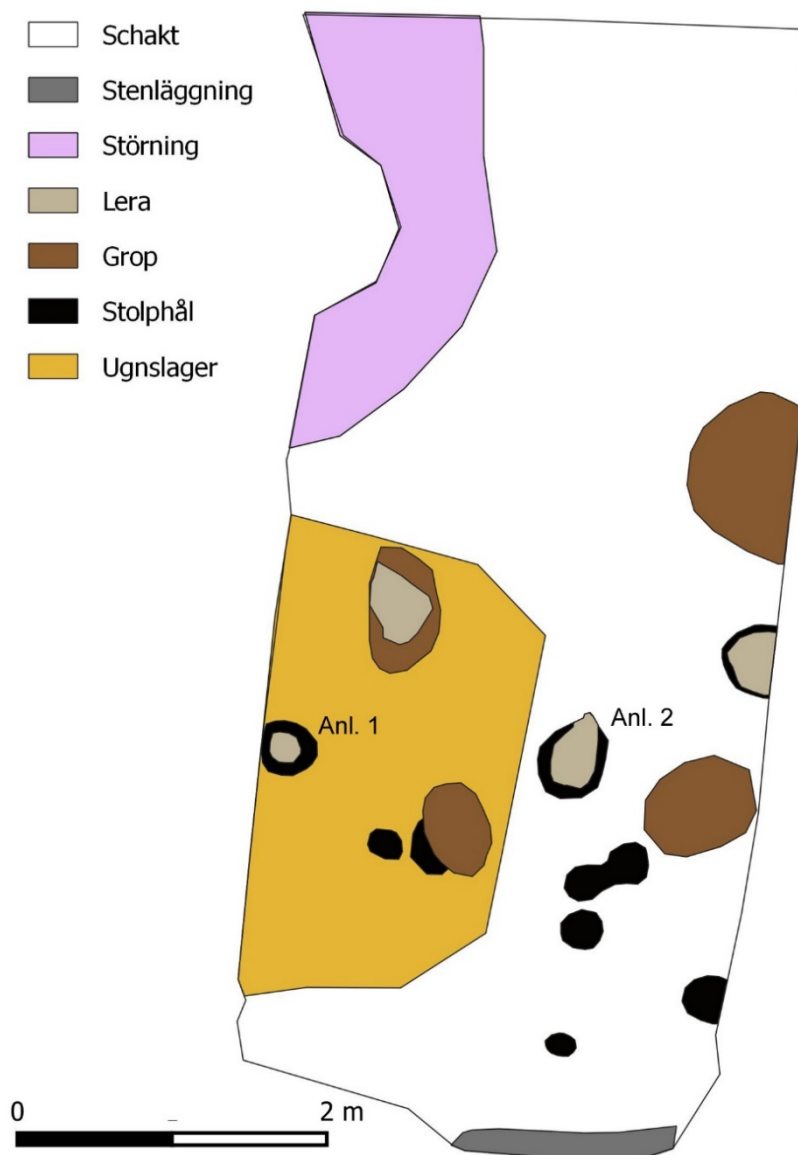
Figur 4. Foto över det svarta kulturlagret och ugnslagret i sydvästra hörnet av schaktet. Ovanför kulturlagret syns det påförda sandlagret. Tumstocken är 140 cm lång.

Undersökningsresultat

Figur 5. Anl. 1 från öster. Stolphålet har grävts ned i det kulturlagret från 1000–1100-talet.

Med anledning av anläggandet av en pool upptogs ett schakt om 22,5 m² med ett schaktdjup på ca 1,7 m. På en nivå av ca 47,9 m ö.h. eller ca 1,2 m under marknivå framkom kanten av en stenläggning, åtta stolphål och tre gropar. Ovanpå stenläggningen påträffades en skärva yngre rödgods som troligen kan dateras till 1400–1600-tal (ej tillvaratagen). Flera av anläggningarna hade lera i den övre fyllningen som sannolikt härrör från golv eller väggar. Två av stolphålen undersöktes till hälften (anl. 1–2). På grund av på intensivt regnande dokumenterades sektionerna genom fotografiering. Vid undersökningen av anl. 1 visade sig att anläggningarna var nedgrävda i ett påfört sandlager (figur 5). Under sanden framkom ett svart till gråsvart lager med lera, bränd lera, sot, träkol och keramik samt enstaka flata stenar. Keramiken utgörs av östersjökeramik vilket ger en datering till 1000–1100-tal. Troligen härrör minst fem av skärvorna, fyra mynningsskärvor och en skärva med streckörnering, från samma kärl. Kärlet har haft inåtsvängd mynning vilket var vanligare under 1000-talet än under 1100-talet (figur 3; tabell 1). En del av den brända leran hade pinnintryck och jämna ytor. Det gick inte att avgöra om det var ett raseringslager efter ett hus eller om det kan ha stått en ugn på platsen. Leran och den brända leran kunde avgränsas mot öster och mot norr men fortsätter västerut in under befintligt hus. Leran och den brända leran låg i ett svart kulturlager som hade en vidare utbredning åt väster och söder (figur 4). Under lerlagret förekom ett grått kulturlager som sluttar mot öster och som troligen följer en ursprunglig topografi. Den översta delen av det svarta kulturlagret framkom

Figur 6. Schaktplan med samtliga anläggningar och ugnslagret. Ugnslagret utgjordes av lera/bränd lera och låg i ett svart kulturlager som hade en vidare utbredning än lerlagret.

på samma nivå som stolphålen och groparna. Sanden har sannolikt påförts som ett utjämningslager. Samtliga anläggningar och lager undersöktes med metalldetektor varvid endast ett par spikliknande föremål påträffades (ej tillvaratagna). I nordvästra delen av schaktet fanns en nutida vattenbrunn som är markerad som störning på schaktplanen (figur 6).

Fnr	Sakord	Typ	Material	Del	Antal	Vikt (g)	Beskrivning	Övrigt
1	Kärl	Östersjö	Keramik	Mynning	4	95	Streck	Rensfynd
2	Kärl	Östersjö	Keramik		1	9	Streck	Rensfynd
3	Kärl	Östersjö	Keramik		13	196		Rensfynd
4	Bränd lera		Bränd lera		17	243		Rensfynd

Tabell 1. Tabell över de tillvaratagna fynden, LUHM 33 248:1-4.

Referenser

Litteratur

- Billström, L. 2022. Hällestad 8:144 och S:2. Rapport över arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2021. Kulturen Kulturmiljörapport 2022:21.
- Hallberg, G. 2016. Skånes ortnamn. Torna härad och Lunds stad. Serie A bebyggelsenamn nr 19. Institutet för språk och kulturminnen.

Opublicerat material

- Hellerström, S. 1996. Hällestad 6:6. Rapport över arkeologisk förundersökning 1995. Riksantikvarieämbetet UV Syd rapport 1996:18.
- Lenntorp, K-M. 2006. Hällestad 39:2. Hällestads medeltida bytomt. Rapport över arkeologisk förundersökning 2006. Arkeologiska arkivrapporter från Lund nr 180. Kulturen.

Kartmaterial

Fastighetskartan

Internetreferenser

Fornsök

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer	431- 45840-2021
Skånearkeologis diarienummer	202213
Lunds universitets historiska museums accessionsnummer	33 248
Län	Skåne
Kommun	Lund
Socken	Hällestad
Fastighet	Hällestad 34:1
RAÄ-nummer	L1989:8988/Hällestad 16:1
Koordinatsystem	Sweref 99 TM
N koordinat	6171382
E koordinat	400780
M ö.h.	47,3–49,7
Fältarbetstid	2023-03-20
Antal arbetsdagar	1
Antal arkeologtimmar	6
Undersökt yta	22,5 m ²
Projektansvarig	Per Sarnäs
Uppdragsgivare	Anders och Maria Lundahl

Arkivmaterial i form av shapefil, digitala foton och rapportoriginal förvaras på Lunds universitets historiska museum.